

Sygn. akt IV CSK 307/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Jan Górowski

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa S. [...] w G.
przeciwko W. C., M. S., R. D. i A. Spółce Akcyjnej w W.
o ochronę dóbr osobistych i zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 25 lutego 2015 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 6 września 2013 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1) oddała skargę kasacyjną,**
- 2) zasądza od powódki na rzecz pozwanych kwotę 2070,-
(dwa tysiące siedemdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka S. [...] z siedzibą w G. pozwem skierowanym przeciwko autorom publikacji W. C. i M. S., współpracownikowi autorów R. D. i wydawcy spółce „A.” SA z siedzibą w W. wniosła o:

- nakazanie pozwanym, aby opublikowali we wskazanej formie i terminie, w określonych dziennikach o zasięgu krajowym, oświadczenie oznaczonej treści, zawierającego przeprosiny za zawarcie w artykułach, opublikowanych w wydaniu G. [...] z dnia 19-20 czerwca 2010 r., nieprawdziwych informacji i zarzutów, które podważały wiarygodność finansową powódki, a przez to godziły w dobra osobiste w postaci dobrego imienia, a na wypadek zwłoki pozwanych o upoważnienie jej do publikacji oświadczenia na koszt pozwanych;
- nakazanie pozwanym, aby zaniechali rozpowszechniania nieprawdziwych informacji o niedostatkach kapitału w S. [...] i braku odpowiedniego zabezpieczenia oszczędności gromadzonych przez jej członków;
- zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz S. [...] „P.[...]” z siedzibą w G. kwoty 50 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami.

Sąd Okręgowy w G. Wyrokiem z dnia 20 grudnia 2012 r. oddalił powództwo. Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 6 września 2013 r. oddalił apelację.

Podstawa faktyczna i prawna rozstrzygnięć sądów obu instancji była zgodna. Ustalono, że w wydaniu dziennika „G. [...]” z dnia 19-20 czerwca 2010 r. ukazały się dwa artykuły autorstwa W. C. i M. S., sporządzone przy współpracy R.D. Pierwszy pod tytułem „[...]” umieszczony na stronie tytułowej, drugi stanowiący jego rozwinięcie na stronie trzydziestej pod tytułem „[...]”. W artykułach ujawniono, że kontrola skarbową zarzuciła nieprawidłowości w gospodarce finansowej wskazanych kas spółdzielczych, zaległości we wpłatach na fundusze zapewniające bezpieczeństwo klientów i zbyt niski poziom kapitałów własnych stosunku do depozytów, nie prezentowanie w sprawozdaniach finansowych S. [...] ich faktycznej sytuacji majątkowej i finansowej, nie spełnianie norm ustalonych przez Zarząd Kasy Krajowej, co może nie zapewniać ich stabilnej działalności. W odniesieniu do powodowej Kasy stwierdzono w nim, że w 2009 r. poziom jej kapitałów był za niski w stosunku do depozytów klientów, gdyż zamiast 7 % wynosił 3,6 %, a współczynnik wypłacalności, który zgodnie z prawem musi wynosić w bankach 8

%, nie przekraczał 3,3 %. W drugim artykule podano, że z dokumentu Urzędu Kontroli Skarbowej, sporządzonego po kontroli S. [...], wynika, że pieniądze członków Kas nie były wystarczająco dobrze nadzorowane. W 2009 r. lokalne S. [...] nie dokonały wpłaty kwoty 15,4 mln zł. na fundusze rezerwowe, które zapewniają bezpieczeństwo depozytów. W S. [...] obniżono obowiązkowe odpisy na rezerwy przeznaczone na niespłacone pożyczki o 80 mln zł. Z artykułu wynikało, że wiceminister finansów i Komisja Nadzoru Bankowego skierowali do ABW pisma informujące o wynikach kontroli. W artykułach zamieszczono wypowiedź A. D. - rzecznika prasowego Kasy Krajowej S. [...], do którego wcześniej zwrócono się o komentarz. Sądy wskazały, że artykuły nie zawierały wypowiedzi o charakterze ocennym, tylko informacje o faktach, które były prawdziwe i zgodne z treścią sprawozdania Urzędu Kontroli Skarbowej z lutego 2010 r. oraz notą sygnalizacyjną dyrektora tego Urzędu, skierowaną do Przewodniczącego Komisji Nadzoru Bankowego, które zwracały uwagę na wynikające stąd ryzyko. Sądy oceniły, że krytyczna treść publikacji naruszyła dobra osobiste powódki w postaci dobrego imienia, gdyż zagrażała jej renomie i wiarygodności. Przedmiotem wypowiedzi były zagadnienia dotyczące kondycji finansowej, bezpieczeństwa depozytów i prawidłowości prowadzenia ksiąg rachunkowych, oparte na dokładnym relacjonowaniu dokumentu p.n. „Sprawozdania z kontroli koordynowanej, przeprowadzonej na podstawie programu kontroli: Kontrola prawidłowości rozliczeń z budżetem państwa z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych przez K. [...], S. [...] oraz inne podmioty powiązane ze S. [...] i K. [...]”. Dane i oceny z nich wynikające zostały przytoczone wiernie, co oznacza że została zachowana szczególna staranność dziennikarska w rozumieniu art. 12 prawa prasowego. Wystarczające było uzyskanie wypowiedzi rzecznika prasowego K. [...]. Sądy uznały, że nie ma znaczenia, iż pozwani korzystali z kserokopii, a nie oryginału dokumentu urzędowego, do którego uzyskali dostęp w nieznanych okolicznościach oraz że wcześniej powódka go nie знаła, gdyż nie byli osobami zobowiązanymi do zachowania tajemnicy skarbowej, Treść artykułów nie wykraczała poza ramy uzasadnione krytycznym charakterem publikacji i nie wskazuje na podjęcie działań w celu szyskany. Zdaniem Sądu pozwani działali w obronie społecznie uzasadnionego interesu, gdyż zabrali głos w debacie publicznej dotyczącej

podmiotu publicznego oraz zagadnień istotnych dla społeczeństwa, w tym zwłaszcza dla licznej rzeszy klientów. Ich działanie mieściło się w ramach prawa przysługującego prasie do rzetelnego relacjonowania wszystkich zjawisk z zakresu życia publicznego, włącznie z prawem do jego krytycznego przedstawiania i analizowania. Powódka prowadzi obsługę finansową setek tysięcy klientów, co uzasadnia zainteresowanie jej działalnością także mediów.

Pozwani zaskarżyli wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, w której zarzucili naruszenie prawa materialnego poprzez błędną i wykładnię i niewłaściwe zastosowanie:

- art. 23, art. 24 § 1, art. 448 w zw. z art. 43 k.c. oraz art. 2 Konstytucji RP, polegające na przyjęciu, że opublikowanie w prasie informacji objętych tajemnicą skarbową, ujawnionych bez zgody właściwych organów skarbowych, tj. w wyniku przestępstwa z art. 306 ordynacji podatkowej, podjęte w obronie społecznie uzasadnionego interesu, wyłącza bezprawność takiej publikacji;
- art. 355 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 12 ust. 1 pkt 1 prawa prasowego, polegające na przyjęciu, że zaniechanie przez pozwanych dziennikarzy kontaktu z powódką – S. [...] z siedzibą w G. i poprzestanie na zacytowaniu wypowiedzi rzecznika prasowego innego podmiotu – K. [...] z siedzibą w S., było obojętne z punktu widzenia realizacji wzorca szczególnej staranności dziennikarskiej w zakresie obowiązku umożliwienia powódce ustosunkowania się do formułowanych wobec niej zarzutów.

Sąd Najwyższy zważył:

Chybiona jest skarga w zakresie odwołującym się do naruszenia art. 355 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 12 ust. 1 pkt 1 prawa prasowego, poprzez przyjęcie, że czyni zadość wymogowi należytej staranności umożliwienie zapoznania się z tezami artykułu przed publikacją jedynie K. [...] i poprzestanie na zacytowaniu wypowiedzi jej rzecznika prasowego. Zarzut ten uzupełnia skarżący twierdzeniem, że nie była mu znane sprawozdanie U. [...] z lutego 2010 r., zatem nie mógłby polemizować z jego treścią. Co do tego twierdzenia nie można nie zauważyć, że w publikacjach przytoczono zaledwie kilka szczegółowych informacji o gospodarce finansowej

powodowej kasy, które miały charakter podstawowy, zatem z natury rzeczy były jej znane. Wnioski, wskazujące na zagrożenie stabilności jej działalności oraz bezpieczeństwa wkładów członków, w oparciu o powyższe dane także jawiły się jako oczywiste. Zgodzić się należy z oceną Sądu, że treść artykułów co do zasady miała charakter uogólniający w zakresie działań i zagrożeń podmiotów działających na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych i jedynie niektóre dane, wybiórczo przytoczone w nich tytułem przykładu, odnosiły się do powódki, zatem umożliwienie zajęcia stanowiska przez rzecznika prasowego K. [...] do zebranych informacji właściwie realizowało ustawowy obowiązek staranności dotyczący ich weryfikacji. Trafnie wskazano również na szczególne relacje zachodzące pomiędzy tymi podmiotami, przyznając prymat K. [...] w stosunkach zewnętrznych, także ze środkami masowego przekazu. Zgodnie z ustawą, statutem i utrwaloną praktyką reprezentuje ona bowiem interesy zrzeszonych Kas przed organami administracji państwowej, organami samorządu terytorialnego, organizacjami międzynarodowymi i mediami.

Podzielić należy ocenę Sądu drugiej instancji dotyczącą zachowania przez pozwanych dziennikarzy standardów wyznaczonych prawem prasowymi i regułami etyki zawodowej, mimo zamieszczenia w publikacjach informacji stanowiących tajemnicę skarbową. Nie może wzruszyć prawidłowości tej oceny penalizacja przestępstwa ujawnienia informacji objętych tą tajemnicą, która jest przewidziana w art. 306 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jedn. tekst. Dz. U. 2012 r., poz. 749). Odpowiedzialność karna ma bowiem charakter spersonifikowany i dotyczy jedynie osób fizycznych, które w myśl art. 294 ordynacji podatkowej obciąża obowiązek zachowania tajemnicy. Co do zasady zgodzić się należy z twierdzeniem, że informacje uzyskane z nielegalnie pozyskanych źródeł nie powinny być wykorzystywane i ujawniane w publikacjach lub postępowaniach sądowych („owoce zatrutego drzewa”). Niemniej zakaz ten nie może mieć charakteru bezwzględny. W odniesieniu do działalności dziennikarskiej dopuszczalny jest wyjątek, gdy przemawia za nim społeczny interes, cel publikacji i nie narusza się dóbr osobistych podlegających szczególnej ochronie. W przedmiotowym wypadku trafnie Sąd odwołał się do okoliczności wyłączających

bezprawność, wynikających z działania pozwanych w ramach swobody wypowiedzi i prawa do informacji oraz z celu publikacji, tj. obrony uzasadnionego interesu społecznego poprzez zapewnienie transparentności takich działań instytucji finansowych o charakterze parabankowym, które budzą wątpliwości, konieczności ujawniania nieprawidłowości zagrażających interesom ich klientów.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela ocenę, wyrażoną w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2014 r., IV CSK 174/14 (nie publ.) na tle zbliżonego stanu faktycznego i prawnego, że publikacja artykułu, w którym w sposób prawdziwy została przedstawiona kondycja finansowa S., zagrożenie bezpieczeństwa zgromadzonych oszczędności i depozytów, nieprawidłowości prowadzenia gospodarki finansowej, której celem było doprowadzenie do zmiany przepisów prawa i objęcie tych podmiotów nadzorem instytucji państwowych nie narusza zasady demokratycznego państwa prawnego oraz zasady poszanowania wolności i praw jednostki (art. 2 Konstytucji).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. wobec braku uzasadnionych podstaw oddalił skargę. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sporu, w oparciu o art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 98 § 1 i 3 oraz § 2 ust. 1 i 2, § 6 pkt 5 i § 12 ust. 4 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz. U. 2013 r. Nr 490).